

Landskap:

Plane

Härad:

Engelstad

Socken:

Borby

Uppteckningsår:

1944

Upptecknat av: Elma Elbrough

Adress: Sparbanken, Borby

Berättat av:

Född år i

- Beskrivning av Borby s. 1
 Fartyg, som förlite, - "sjöröveri." s. 1-2
 Al dem australituationen s. 2.
 Illa beriklat bro, - mord o. slagsmål. s. 2-3
 "Sträng präst" s. 3-5, 6-7.
 "Borby baddarne." s. 5.
 Gåss plockades en gång innan de slak-
 tades s. 7.
 Höglunda högsgubben. s. 7-8.
 Långa dansen. s. 8.
 Vätkanna. s. 8-9.
 Fasta sjukdomar v. träd. s. 9.
 Luktorna. s. 10.
 Lyte, - bot. s. 10.

Skriv endast på denna sida!

Frisselas källa.	s. 11-12.
Kung Bonn.	s. 11-12.
S:t Olofs källa.	s. 12-13.

Borby pröken. Kristiansiads län besöar
 förrum Borby av tre andra byar, Sandby, Blåsö och
 och Trossö. Numera är vi alla lyckliga och lugniga
 medborgare, tycka vi åminnelse bjälva, men så var långt
 ifrån förra året förra. Dägen före äger allt Sandby om
 en riktig Björvarnasie. Byn sträcker sig ner till Öster
 fjörs kust. Några landbutiker finns där, men till före del
 fisket befolkningen sätter sig med fiske. Värjantie bedros, i
 Tyskland, Björöveri och Smuggling i Sör Skala. Ett fast
 forbund var blottet mellan männen. De hade allt avlägt
 ed att vid dödsstraff, ingen fick föra nägen utomstående upp
 vad som fanns igick vid deras möten. Falska eldar lägdes
 på stranden. Mängen farit, kritisie och då Björnarna
 förtill komma i hand slägts de obarmhärtigt ihjäl.
 Värgrå anmades farit. Fanns det nägen mera ombord
 blev denne onödigt och sedan firdes ett, om ången gick
 riktigt blyt i hand. Detta hästes in i en grå stranden ligga
 de Björnar. Senare kallade byns äldeman, genom signaleern
 i det s.k. byahornet, alla männen samman, även de som inte
 varit närvarande vid jämndringen, och så delades rörelse
 mellan dem, alla.

En gång upptäckte en häftig eldsänd, enaid en
 hel mängd av de tora trähusen brann ner. Då slog mänen
 vakt omkring den nämnda Björboden. Ingen av de från
 andra byar anlända släckningsanstekopen kunde allt oräna
 sig boden. Den fick brinna ner till grunden. Det siskades,

man och man emellan, men ingenting kunde ju bevisas, då alla de bånumansvura l.eg. lämnarne givde undersöke. Minst flera gånger, men hickades aldrig komma på dem med någon olaglighet.

En gång hade en dräng pojke, som varit med om ett av dessa skeppsholmars näkai, givna ett par oförslitliga ord. Detta kom till äldermannens örn. Omedelbartigen bannantkallade han bygmannen. Först hörs, att dom avskurnades enhäntigt och så slogs pojken ihjäl. För att ingen skulle kunnat säga att han var oskyldig denna mord måste var och en av männen trida fram och give den döda kroppen ett häri frässande slag.

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Därefter anmäldes för länsmannen att pojken ar tider på grund av olyckshändelse. Ingenting kunde bevisas, trots alla färder. Pojken begravas och mordarne fikleor straffades.

Den gamla seden med älderman och äldermannagåsse förflyttas nu i Sandby. En gång om året hässes ett stort gisse för alla bygmannen. Dei brukar gå omkring på den i tur och ordning. Dessa gissen är mycket förlängtade och koliga.

I Bonby och Bläsinge hunde ju, av hela naturliga skäl, inte drivas sjöröveri. I självfamn där ett par bierkrugor. Dessa självfamn besöktes av hyggligt folk med fasa. Brännvinet följer i pirommar. Dei var ju inte rausouer på den varan, då man byggde brämmen i varje gård och stundom i husen också. Nånnan hunde man ju få hälsa hin mycket brännvin som hälsar för en tolvskilling (25 örs) kommar.

Krogen i Bläsinge var på illa berghåd att ingen, ejter merkels ingång, vägrade gå där förbi. Skulle man

3/ åka till staden (Birrisham) frukade flera män blå
sig tillsammans om en sådan resa. Dei kördes då med
flera skjutsar i rad och samliga männen varo berögnad
Dei kunde i alla fall hända att skjutarna komma mitte
för krogen, hejda des av drackna skojare som försökte slåpa
de åkande med sig in. Då röblerdes vilda blodiga slags-
mål. Var dei en ensam blackare som råkade ut för deuā
vilda folje släpades han med in, drackes av dels redlös,
varefter han kasiades ut maken och utglundrad. Han fick
vara glad om han kom undan med livet. Dei var många
som fanns särskilt. När dei fanns nägen sanning i detta
är jag. För nägra år sedan var en kanebrukare i Blasieom-
skulle bygga om sin gamla lada fram han under golvet
en skelett av en man vars skele blivit klippt ~~smed~~ ^{av} ett
yxhugg. Sam ladan var belägen just där den gamla laddor
legat trödde man att dei var nägen som blivit urordnad där.
Likaledes hände det i Borby när Kyrkoniiden
nils Ohlsson flyttade in i sin omvarande bostad belägen
i den gamla "longen" (husordet) Nå fram han under golvet
en skelett av en man som mordats på likanande sätt.
I dunden hade en man som heter Mariaen Svensson haft
en illa beröktad krog.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Prästen i församlingen var en sittning och mycket
fruktad man. Om honom har jag förtäljt när han
försökte hejda längedansen. Vistlen av vissa präster det
var att jag inte riktigt hörer på men jag tro att det var
Brorström. Det var på Karl XIV Johans tid. När prästen
läst upp från predikestolen nägen tunglig tungtelse
brukade han sprinna ut för bistra ögon i sina åhörar

och säga: "Vai Ni vad dei berýder, gubbar? Dei är dei
påunna som: lyd, unars huvudet av! M.9432:4.

Prästerna, då för tiden, hade inte på sör konián. Lön som nu. Dei onesta beräktes i nära produktioner av församlingsborna, efter gårdenes storlek och förmögenhet. Dei beräktes med spannmål, smör, mjölk, osé, fisk, grisar, kalvar, gäss med mera sådant. Klockarn fick sin lön på samma sätt, fast i mindre skala. Bland dessa prästens löneformär finns något som kallas "drängahatten". Dei var en viss årlig avgäld som erlades av örtens alla ogifta man, såväl kyrkanare som hemmasoner. Då prästen bedrevs i sitt hantverk fanns många som kallade honom "drängahatten". Dei var en viss årlig avgäld som erlades av örtens alla ogifta man, såväl kyrkanare som hemmasoner. Då prästen bedrevs i sitt hantverk fanns många som kallade honom "drängahatten". Dei var en viss årlig avgäld som erlades av örtens alla ogifta man, såväl kyrkanare som hemmasoner. Då prästen bedrevs i sitt hantverk fanns många som kallade honom "drängahatten". Dei var en viss årlig avgäld som erlades av örtens alla ogifta man, såväl kyrkanare som hemmasoner. Då prästen bedrevs i sitt hantverk fanns många som kallade honom "drängahatten".

LUDNS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Dei fanns emellernd mågra stycken gubbar här, från den i älden. Min farmons farfar Gunnar Jonsson, hans farbror Börn en man till, som jag inte minns namnet på besökt sig för att resa till Stockholm. Var skulle de tänka me kungen och så shaffa sig rätt mot prästen. Dei fordrades långa och många förberedelser för en sådan färd som i de dagarne beräkades med större respekt än en Romesa om Gunnar Jonsson, som var en skrivening man, både upp en skrifteelse där han underdårigast och idrjuktast anhö hos kungen att pränska måste styras. Under denna skriftelekenade sedan alla bygmannen sina komärken. Dei var högsti få som ens kunde skriva sina namn.

Jag har en gång hafit en blåv där alla Bondbygmannens komärken var nöskurna. Edsamt nog står det

min far hörde denna sätter till en henné som såde sig
resa för Nordiska museet i Stockholm. När jag kom hem
och fick höra det blev jag riktigt leden. Jag tyckte
att sätten lika gärna kunde hamna i något svenska
museum.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Emellertid reste gubben till Stockholm. Det fanns
många som berätsamt skräckade på honom och på just
alloch undrade om de skulle få återse den djärva mannen
levande. I Stockholm fingo mannen vänta i flera veckor
innan de fyra friträden för kommen. Han ansöng dem
mycket nödigt. Då Karl Johan gav inte behärskade språk
språket så symmetrigen vitt bleddes samtalet genom dock.
Denna tycktes dock ha lagt sina ord vid ty gubben
rest hem med kunglig brev på att "drängahavren"
skulle avskaffas. Dessa lövungs grässen att under åhörar
nes lycka jubel, lása upp från predikstolen.

Prästen hämnades emellertid. Då var det sed
vid månads gång förra de gifte fyra fram till attareti.
sedan drängarna vitt prisat jämna. Nu andrade prästen
om det så att drängarna mässig gäst pris. Denna sed har
förtjänst i sista tiden för en kväll är sedan.

Det var styva sötta män som regerade här
då, allmänne kallades de "Barklygghedarna" där för att
de aldrig krusade för någon och aldrig böjde sina stora
mackar utem i hön till Vår Hene. Alla hade de sina,
allmänne handa, vasspråk euer ordsläv. Numme gissna
brukade också svara, kom och avisande om han tyckte
att någon orödig blandade sig i hans affärer: "Jag går

6/
efter mina egna förordningar!" min farfar brukade säga: "Jag läter ingen befästa mig!" Det kunde de gärna göra, sätvändande som de var. Deras senare åttingar ha nog fått hära sig att både i enstrelsyda ord.

Emellertid nådde ständigt fiendskap mellan grästenen och Gunnar Jönsson. Sedan båda kommit underfund med att grästenen inte var så allsmäktig, som de troit, började de möta honom på alla sätt vid Stämmor och Sammanträden.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Så dog Gunnar Jönsson. Den dag det ringerdes pålaringning över honom hade grästenen nationalbarnen samlade i Sanktian. När klockerna började ringa frågad han barnen: "Det är vem det ringer för barn?" Nej, det visste de inte. "Det är den siste mannen Gunnar Jönssons grästen" och vad är nu han sa när han plumpat i helvetet?" Barnen tittade undrande och förskräckta på honom. "Ja", fortalte grästenen "han sa ban". Det blev sedan ett allmänt ordslår. "Ban" sa Gunnar Jönsson när han plumpat i helvetet.

När barnen kommo hem från grästenen blev dem ord strax framfördas till den dödes ben, förs Gunnesson. Han var annars en lugn och stillsam man som aldrig brukade förhästa sig. Fanns talade om att han aldrig, varken för eller mot, sätte sin far beväpnad ut som när han fick höra vad grästenen sagt om hans döde far. Han blev ändåtes likblek och gång på gång öppnade han och kom ut i händerna båman, men inte en enda ord gjorde han. Så tog han på sig sin helgdagsdräsyn och gick till byn. Han blev borta länge

omr där han kom igen såg farmor att han var sin glänske
Lag fram en tjock bunt sedlar som han läste in i sin
skattaskista. Det häntades aldrig om denna handelse henn
i gården, men på mycket försöd farmor att prästien dyrt
fått berätta för sina diunna ord. Efter den dagen berättade
prästien förs Prummesson på "högaköningsfuci avsiänd" och
man såg aldrig de båda männen tala till varandra.

I Sandby hade man en barbarisk sed som
varitande ända till början av detta i hundrade. De brukade
placka nira gäss under den 1te augusti och på denna dan
leva för att, då de på efterskötten blaklades. Haga en annan
skind.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Å egen domen om Sandby, Bonby traken, är belägen
en sör joddhög efer backe benämnd Hächshög. Närna högskall
enligt Sagnen vara en gammal kungs hög. Man fann där för
nägra år sedan ett människoskalle jämte en del brennsaker
Sagnen förtäljer att en man som var kagsökt för en skuld på
300 daler gick till Hächshögsbacken och klagade sin nöd för Hächshög
gruppen. Denne var hjälpsam fast han var av tröreläket, mannen
fick låna 300 daler. Då han undrade på vad sitt han
skulle betala igen sin skuld fick han till svar: "Du får betala
mär du kan här från grätsen. Ropa bara på Hächshöggruppen!"

Då han efter en tid kom tillbaka för att betala kom
på hans kallelse, intill Hächshöggruppen står en annan man
ni ur högen. Denne frågade vad man ville Hächshöggruppen.
mannen talade då om att han ville betala en gammal skuld.
Den andre gick då över in i högen, men kom efter en stund
tillbaka och omräkade att Hächshöggruppen var död.

Som dei inre fanns nägon förlindelse euer skrivelse om nägon skuld bad han mannen gå hem igen. Han fick på gära behålla de lånaade grämmarna. Dei ai delaré an mannen med gläde sinne vandrade hem igen.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Beträffande längdansen, som vi frågade efter,
så här jag inre ai därvid iaktögs nägra ceremonier eller
ai det dansades över nägra särskilda höjder. Den förekom
mär hälsö nägra glada ungdomar komma tillsammans.
Dei behövdes kard tre fyra slycken från början. Dessa dansar
från hus till hus, från gård till gård. Andra ungdomar slöt
sig till så ai en lång kedja bildades. Kunde man inre i
en hasti få pass i en spelman så sjöng man i tiareet, om en
mer endels fanns där en, stundom två spelman före kedjan.
Nägat omrta om denna dans har jag aldrig hörit.

Växande, ecer de underjordiska som de mestikauna.
des, måste man vara mycket försiktig med. De var i
allmänhet godmodiga men kunde, om de reädes, vara mycket
hämmadgivna. Man fick inre blå in växten, särskilt hem sät-
tand, på deras bopläser.

Dei berättas om en bond, som under många år
ställt på god fot med växten, glänsligt böja de förföljs
av otur. Han kunde inre begripa ur för. Skörden slog fel.
Både han, husfolket och kreaturen fingo visslag och bälter.
Här gick han, men en kväll, till växternas bopläser. Bonden
rapade högt deras namn och bad ai få tala med nägen
av dem.

9.
Växande åro i aemmanhēc mycket skygga och visa
sig sällan, men dena gång kom en liten, mycket liten
värdekvinnan fram och frågade vad borden var. Han sätta-
de då sin möd och frågade varmed han förmått hennes
föte. De hade ju fört ännu varit goda vänner.

Kvinnan talade då om att prigorna, en lång tid, Tagit
sig för att slå ut vägen just där hemmes som med sin famne
bodde. Vännen, som ibland var mycket varmt, dropprade ner
på deras små bänk och välvade den mycket lidande.

Mannen bad förskräckt om förläet e och loende att
boken aldrig mera skulle upprepas.

Efter denna dag följdes borden och hela hans hus av
lycka och framgång och aldrig mera hade han begynnner
för de underjordiskas skeva.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Beden är fästa på koldemar vid ett träd har jag
hittat talas om, men aldrig själje sett. Det var, om jag
inte missminner mig, handvirk, bölder och liknande
som man på detta sätt bökte förra. Man tog en knapp
nål och stäck med den i det spikta stället i handen,
likligen eller vad det nu var. Sedan skulle man sticka
in nälen i något träd, häls i en rass. Fanns ingen sådan
dugde det med vilket annat träd som häls. Dette skulle
detta träd vara beläget på en plats där man aldrig sedan
kom att passera föbi. Råkade man gör detta kunde
man vara säker på att det onda kom igen.

Man kunde överläga en fläskesöd. Med denna
bestyrktes det spikta stället. Därefter begrävdes boken under
någon stor sten. Därvid gälde det samma som om trädet.

om man fick aldrig sedan komma där förr.

En gång såg jag en flicka som sifrade bort sina liktommor. Det ringde pjararunging för en gammal gummia. Flickan vände sig mot kyrkan, lyfte händerna och sifrade om av och om. Hon läsde något slags vers där hon bad den döda låga det onda med sig i graven, men denna vers vet jag inte hur den lydde. Inne hären var jag om det gjorde någon mysta.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Här som åbarn drags genom träd, och så boådades för nägot lyse, har jag rekta här talas om. Om dei skulle vara nägot särskilt träd lass, ek eller så vet jag inte, men blommern skulle vara vita så att det bildades en naturligt hål.

En gång hörde jag talas om en liten tiomånders tis som varje kväll ghevis på samma tid, skrek så fört skräcklig att dei var omöjligt att få hemme tyst igen. Hon skrek i nunnor. En klack gummia rädfrågades. Hon beskrivande att flickan skulle dregas genom en lass, om annan och haringen lågade iväg med losen till 12 en torsdagsmåltid i ny. Barnet kläddes av så att dei var andelens mäster. Modern stakte in flickan i lasshället och den klacka gummian sitt på den andra sidan och låg emot henne. Deira uppgesades tre torsdagsmåltider i rad, under djupaste lysinad. Den flickan blev boåd och jag inte.

11. i Borby, båder om de s. k. prästbackarna, "ligger en gammal offertacka, S:t. Cäcilias eller på folkspråket "Bissela härra". Men om Theodor Thunessons försorg har denne härra för ett par år sedan, blivit intagnaad. Gammal folk här på prästens, prästår dock att Bisselas härra aldrig legat där. Den skulle legat nägot längre ner. Där affrades förra året i härran, prästens del men det var iman jag hörde till så att jag kan icke gå i vad här är uppgiften är riktigt.

Bäggen förföljer äu där härran ligger skulle legat en munneklostér. Men om backarna låg en munneklostér. Dessa munkar födde em i högsta grad osedligi hemadssätt. Dryckenskaps och fester hörde till ordningen för dagen. De unga prästerna i munneklostret lockade de i hemlighet, äu der. Laga i hemlighet orgier om nätterna. Det handade ibland att man återfann dem skandade och döda. LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Prioren, moder Cäcilia hämpade förgäves mot dessa munkar. Då dessa blötligen lockade till sig Kung Bones troloade brud, som även visades i klostret, skrev hon till kungen och anmälde munckarne. (Efter Kung Bone här Borby har fått sitt namn.)

Det blev näst iibland omunkarne, men så listigt hade de gott huviga, äu ingenings kunde berisas emot dem. De gingo fria från straff.

Vare gick det emellertid för moder Cäcilia. Här munken, lidigt en morgon komma till kyrkan framför hemme liggande grå kyrkträppan, död, med en gat i ryggen. Detta visste äu morden försöktis på order av prästen, ja kanske reni av att han själv hade begått brotet, men som alltid för dennde ingenings berisas.

Kung Birne lade sig i försäf för quorn och så före
han i sin tur för en greskou. Då han blyste omvänt
Kung Borre och så sön var dessa pedeslora omvis snaka att
de lyckades förmå hundem att fåfänga Kung Birne. Denne
flydde, men upphölls ett litet stycke från sin borg, där
han medsköt.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Där syster Cicilia förför vidarhand upprann
sedan en källa som efter henne blev kallad "Sisselas" källa.

Bedan har si, ett par mån häri från den beryltade
st. Olafs källa, där dinn i vår tid offrats. En fiskar-
hustur berättade en gång för mig att hon offrat till st. Olaf
för att bli befriad från en svinbandvits. Hon stök över
kinden med den lilla yxa st. Olaf bar i handen. Därefter offra-
de hon i källan många myror, efter råd och lägenhet. Konstigt
tyckte hon att det var. Hon hade jälags i flera veckor av
bandvits, om blev hon bra med den bandura.

Sågmen förläjer om denna källa att en ung riddare
på Kronobergs landskaps hertigade förtalat sig i en ung adlig jungfru
på Pyssel o. Hennes förläder var, att mågon osak emot
denna partii och förbjöd på det beslutandet de unga att
räkta. Om emeritid kan ju kärleken övervinna en hel del
och vise man haffas så kan det vise också finnas mönigar.
De unga kan mötas i all hemlighet. Det lyckades bra
en tid, men så upptäcktes deras möten av jungfruns
yngste bror.

Uppränt av vrede hade han sig i försäf fö-
r den stekjuna riddaren, men rådde i stället att

skjuta sin sysiter. Härdeles rörde sig av sorg och vrede
ryckte riddaren till sig sin hage och sköt ner sin kus-
tainske präger.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om denna tid fick den ståkars ynglingen ingen ro
i sin grav. När efter mån gick han tridande bina händer,
jämrande och klagande över att han misstänkt sin sysiter.

Vid denna tid kom Olof den helige till den plats
där nu mera Basiad ligger. När folkscet fick seia detta
sände de bud efter honom, och bad honom komma och hyra
fred över den olyckeliges grav. Seia gjorde Olof den helige
och sedan den unge mannen fått fred och ro sammappa i
hans grav en hälsabringande kanna, som efter Olof den
helige fått namnet si. Olofs kanna

Börby

Börby d. Jun 1944

Sic

Lunds Universitets Folkmuseums arkiv

Lund

Med tack för bilden som jag erhållit insänder
 jag härmed några anmärkningar om den lilla jag minns,
 av vad som berättats mig om förra tider. Det är med stor
 röksamtel jag binder ihop de gamla bläckhistorierna.
 Här jag är intresserad av detta där i hennes naturliga då det
 ju gäller min egen bläck. Det är däremot inte så saker
 att saken kan vara av intresse för andra.

Börby försie skollärare, jag minns tyvärr inte
 hans namn, var en för sin tid ovantligt kunnig man. Han
 bildade bland annat den försia skolläreforeningen här på
 ön. Denne man efterlämnade vid sin död, tre kryckor
 fyllda handskrivna böcker, med alla de gamla Börby-
 bläckernas historia. Dessa böcker var unikets världslästa,
 skrivna som de var med gammalryska bokstäver, men
 en väldigt ännu års unge minnen alla händen. Jag blåvände
 mig igenom en del av dessa böcker och det är därifra
 jag hämtat vad jag här berättar.

Olyckligtvis hade vi en jungfru som inte upp-

skräckade gamla åttrunk. Hon rör, utan att någon sätter de
blad efter blad ur böckerna och sätte fyra i köksspisen
med dem. Men min far en dag kom för att visa böckerna
för en bekant, som gärna ville se dem, återsöd endast fram
jag kan inte berätta min fars sorg och vrede. Hade inte man
gått emellan hade han slagit på flickan. En del gamla
fotografier hade gått borta med.

Nu tän jag inte att jag har merat att tala om.
Men nu jag vet om jultidens här jag ju berättat förr
Om skriven och om den brukades många hänsyn då vi jag
inte. Det har jag aldrig hört talas om.

Fotografier har jag inga och för mig ingen nödvändig
att komma skaffa några häder. Här finns ingen här som
man kan fråga om gamla seden. Alla de gamla som här
berättat och sätter vila för året sedan under kyrkohallen
Jag är leden att jag inte kunnat vara till sinne
hjälpt. Därför inte detta så finns det sic en grapperskog.

Med minnarté vägat in
Olma Elmgren

Självantek
Borlänge